

Bruxelles, 16. studenoga 2022.
(OR. en)

13070/22

Međuinstitucijski predmet:
2008/0140(CNS)

SOC 537
ANTIDISCRIM 102
MI 700
JAI 1259
FREMP 196

IZVJEŠĆE

Od:	Predsjedništvo
Za:	Odbor stalnih predstavnika / Vijeće
Br. preth. dok.:	13067/22
Br. dok. Kom.:	11531/08 - COM(2008) 426 final
Predmet:	Prijedlog direktive Vijeća o provedbi načela jednakog postupanja prema osobama bez obzira na njihovu vjeru ili uvjerenje, invaliditet, dob ili spolnu orijentaciju – izvješće o napretku

I. UVOD

Komisija je 2. srpnja 2008. donijela prijedlog direktive Vijeća kojim se zaštita od diskriminacije na temelju vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije želi proširiti na područja izvan zapošljavanja. Nadopunjujući postojeće zakonodavstvo EZ-a¹ u tom području, predloženom horizontalnom direktivom o jednakom postupanju zabranila bi se diskriminacija na navedenim temeljima u sljedećim područjima: socijalnoj zaštiti, što uključuje i socijalno osiguranje i zdravstvenu zaštitu, obrazovanju te pristupu robi i uslugama, što uključuje i stanovanje.

¹ Posebno direktive Vijeća 79/7/EEZ, 2000/43/EZ, 2000/78/EZ i 2004/113/EZ.

Velika većina delegacija prijedlog je u načelu pozdravila, a mnoge su poduprle činjenicu da se njime postojeći pravni okvir želi upotpuniti radom na svim četirima temeljima diskriminacije s pomoću horizontalnog pristupa.

Većina delegacija potvrdila je važnost promicanja jednakog postupanja kao zajedničke vrijednosti u EU-u. Nekoliko je delegacija posebice naglasilo važnost prijedloga u kontekstu Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom (UNCPRD). Međutim, neke delegacije radije bi dale prednost ambicioznijim odredbama u pogledu invaliditeta.

Premda naglašavaju važnost borbe protiv diskriminacije, neke su delegacije u prošlosti dovele u pitanje potrebu za prijedlogom Komisije, koji vide kao narušavanje nacionalne nadležnosti za određena pitanja i smatraju ga oprečnim načelima supsidijarnosti i proporcionalnosti. Neke delegacije također su zatražile pojašnjenja i izrazile zabrinutost, posebno u vezi s nedostatkom pravne sigurnosti, podjelom nadležnosti te praktičnim, financijskim i pravnim učinkom prijedloga.

Dvije delegacije zadržale su opću rezervu u pogledu prijedloga kao takvog.

Zasad su sve delegacije zadržale opću analitičku rezervu na tekst.

Delegacije CZ i DK zadržale su parlamentarnu analitičku rezervu. Komisija podupire traženje kompromisa, a u ovoj fazi zadržava analitičku rezervu na sve izmjene svojeg izvornog prijedloga.

Europski parlament donio je svoje mišljenje 2. travnja 2009.² u okviru postupka savjetovanja. Nakon stupanja na snagu Ugovora iz Lisabona 1. prosinca 2009. prijedlog je sada obuhvaćen člankom 19. Ugovora o funkcioniranju Europske unije te je stoga u Vijeću, nakon dobivanja *suglasnosti* Europskog parlamenta, potrebna jednoglasnost.

² Vidjeti dokument A6-0149/2009. Sadašnji saziv Parlamenta izvjestiteljicom je imenovao Alice Kuhnke (SE / Zeleni / Europski slobodni savez).

II. RAD VIJEĆA TIJEKOM ČEŠKOG PREDSJEDANJA

Nadovezujući se na rasprave održane 2021., koje su uglavnom bile usmjerene na odredbe o invaliditetu³, Radna skupina za socijalna pitanja⁴ nastavila je s razmatranjem predmeta na temelju smjernica⁵ i novog niza prijedloga za formulaciju teksta⁶ koji je podnijelo češko predsjedništvo.

Predsjedništvo je u svojim smjernicama pozvalo delegacije da predstave svoja stajališta o odredbama sadržanima u najnovijoj verziji teksta kojima bi se državama članicama dalo pravo da zatraže privremeno izuzeće od zahtjeva za osiguravanje razumne prilagodbe za osobe s invaliditetom. Delegacije su bile posebno pozvane da navedu smatraju li da su te odredbe u skladu s Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom.

Delegacije su, nadalje, bile pozvane da procijene potrebu za takvim izuzećem s obzirom na činjenicu da je Nacrt direktive već sadrži pravilo da se razumna prilagodba ne bi morala osigurati ako bi to uzrokovalo nepotrebno ili nerazmjerno opterećenje.

³ Vidjeti dokumente 9109/21 i 14046/21.

⁴ Sastanci su održani 18. srpnja i 30. rujna 2022.

⁵ Dok. 10626/22.

⁶ Dok. 12063/22.

Uvjerljiva većina delegacija izrazila je mišljenje (u nekim slučajevima preliminarno) da predloženo izuzeće nije u skladu s Konvencijom UN-a o pravima osoba s invaliditetom te da nije potrebno. Niz delegacija također je naglasio da postojeća odredba prema kojoj se razumna prilagodba mora osigurati samo ako se njome ne nameće nerazmjerno opterećenje već sadržava dostatnu zaštitnu mjeru. Neke druge delegacije također su izrazile spremnost na raspravu o različitim opcijama s ciljem pronalaženja rješenja, s obzirom na to da je za donošenje te direktive potrebna jednoglasnost. Međutim, neke druge delegacije podržale su ideju da se razmotri predloženo izuzeće, pri čemu su ujedno uvažile činjenicu da je potreban daljnji rad kako bi se osigurala usklađenost između Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom i te direktive. Neke delegacije također su zauzele otvoreno stajalište i istaknule pitanja kao što su potreba za fleksibilnošću kako bi se upravljalo financijskim opterećenjem koje bi proizišlo iz odredaba o invaliditetu sadržanih u Direktivi te potreba da izuzeća budu strogo iznimna i vremenski definirana, ograničena i usmjerena.

Na temelju te rasprave češko predsjedništvo podnijelo je niz prijedloga teksta koji su uključivali sljedeće glavne elemente:

- a) izbrisana je odredba kojom se državama članicama nudi mogućnost da zatraže privremeno izuzeće od obveze pružanja razumne prilagodbe (članak 15. stavak 1.a do 1.c);
- b) u tekst je dodan neobvezan rok od dvije godine (npr. ukupno šest godina od stupanja prijedloga na snagu) za obvezu pružanja razumne prilagodbe za osobe s invaliditetom (članak 15. stavak 2.);
- c) u tekst je dodana i uvodna izjava u kojoj se objašnjava razlog za dodatni rok za prenošenje (uvodna izjava 20.c).

Većina delegacija i predstavnik Komisije podržali su da se iz teksta ukloni mogućnost da se zatraži privremeno izuzeće od obveze pružanja razumne prilagodbe. Većina delegacija također je podržala (ili bi mogla prihvatiti) predloženo produljenje roka za prenošenje u pogledu obveze pružanja razumne prilagodbe. Međutim, druge delegacije i predstavnik Komisije nisu mogli podržati tu ideju jer su smatrali da bi ukupan rok od šest godina koji iz toga proizlazi bio neuobičajeno dug rok za prenošenje. Nekim je delegacijama bilo potrebno više vremena za razmatranje novih prijedloga za formulaciju teksta.

Tijekom češkog predsjedanja raspravljalo se, među ostalim, i o sljedećim pitanjima:

neke delegacije ponovno su izrazile zabrinutost u pogledu uklanjanja *odredaba o pristupačnosti* iz te direktive te su pozvale na ambicioznije odredbe o invaliditetu. Međutim, predstavnik Komisije izrazio je stajalište da s obzirom na to da je direktiva o kojoj se raspravlja usmjerena na diskriminaciju, ona nije pravo mjesto za konkretne odredbe o pristupačnosti unutar materijalnog područja primjene.

Drugi su smatrali da su potrebne pravne smjernice u pogledu međudjelovanja predložene direktive i Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom.

Dodatne pojedinosti navedene su u dokumentima 11435/22 + COR 1 i 13067/22. Najnovija verzija Nacrta direktive nalazi se u Prilogu ovom dokumentu.

III. **ZAKLJUČAK**

Iako je tijekom rasprava ostvaren određeni napredak na temelju najnovijeg teksta, jasno je da postoji potreba za opsežnijim daljnjim radom prije nego što se u Vijeću bude mogla postići potrebna jednoglasnost.

Prijedlog

DIREKTIVE VIJEĆA

**o provedbi načela jednakog postupanja prema osobama bez obzira na njihovu vjeru ili
uvjerenje, invaliditet, dob ili spolnu orijentaciju**

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 19. stavak 1.,

uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije⁷,

nakon prosljeđivanja nacрта zakonodavnog akta nacionalnim parlamentima,

uzimajući u obzir suglasnost Europskog parlamenta⁸,

u skladu s posebnim zakonodavnim postupkom,

⁷ SL C , , str. .

⁸ SL C , , str. .

budući da:

- (1) U skladu s člankom 2. Ugovora o Europskoj uniji (UEU) Unija se temelji na vrijednostima poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokracije, jednakosti, vladavine prava i poštovanja ljudskih prava, uključujući i prava pripadnika manjina, vrijednostima koje su zajedničke svim državama članicama. U skladu s člankom 6. UEU-a Unija priznaje prava, slobode i načela koji su određeni Poveljom Europske unije o temeljnim pravima („Povelja o temeljnim pravima”). Na temelju istog članka temeljna prava, kako su zajamčena Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i kako proizlaze iz ustavnih tradicija zajedničkih državama članicama, čine opća načela prava Unije.
- (2) Pravo svih osoba na jednakost pred zakonom i zaštitu od diskriminacije opće je pravo priznato Općom deklaracijom o ljudskim pravima, Konvencijom Ujedinjenih naroda o ukidanju svih oblika diskriminacije žena, Međunarodnom konvencijom o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, sporazumima Ujedinjenih naroda o građanskim i političkim pravima te o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom (UNCRPD) te Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te Europskom socijalnom poveljom, koje su potpisale [sve] države članice. Ovom Direktivom, a posebno odredbama o pristupačnosti i razumnoj prilagodbi, poštuju se temeljna načela prepoznata u UNCRPD-u i Konvenciji Ujedinjenih naroda o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine.

- (2a) Od 23. prosinca 2010. Unija je stranka UNCRPD-a. U skladu s člankom 216. stavkom 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, odredbe UNCRPD-a sastavni su dio pravnog poretka Europske unije te bi zakonodavstvo Unije stoga trebalo tumačiti na način koji je u skladu s UNCRPD-om. Konkretno, u članku 2. UNCRPD-a u definiciju diskriminacije uključeno je uskraćivanje razumne prilagodbe, dok su člankom 9. obuhvaćene obveze u pogledu pristupačnosti. Komisija je u svojoj komunikaciji pod naslovom „Europska strategija za osobe s invaliditetom 2010. – 2020.: obnovljena posvećenost Europi bez granica za osobe s invaliditetom” pozvala na dosljednost kako bi se osigurala učinkovita provedba UNCRPD-a u cijeloj Uniji, a pristupačnost proglasila jednim od osam područja djelovanja.
- (3) Ovom Direktivom poštuju se i slijede temeljna prava i načela koja su posebno prepoznata Poveljom o temeljnim pravima. Člankom 10. Povelje o temeljnim pravima prepoznaje se pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi; člankom 21. zabranjuje se diskriminacija, među ostalim diskriminacija na osnovi vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije, a člankom 26. priznaje se pravo osoba s invaliditetom na mjere čiji je cilj osiguravanje njihove neovisnosti.
- (4) U Europskoj godini osoba s invaliditetom (2003.), Europskoj godini jednakih mogućnosti za sve (2007.), Europskoj godini međukulturnog dijaloga (2008.) i Europskoj godini aktivnog starenja i međugeneracijske solidarnosti (2012.) ukazivano je na stalnu prisutnost diskriminacije, ali i na dobrobiti koje donosi različitost.
- (5) Europsko vijeće u Bruxellesu 14. prosinca 2007. u svojim je zaključcima pozvalo države članice na jačanje napora na sprečavanju i borbi protiv diskriminacije na tržištu rada i izvan njega.

- (5a) Vijeće je 21. veljače 2011. u svojim zaključcima ponovno potvrdilo snažnu predanost promicanju i zaštiti slobode vjeroispovijedi ili uvjerenja bez diskriminacije. U zaključcima Vijeća od 17. lipnja 2011. Vijeće i predstavnici vlada država članica pozvali su države članice i Europsku komisiju da se nastave boriti protiv diskriminacije osoba s invaliditetom te da preispitaju postojeći pravni okvir. Vijeće je 16. lipnja 2016. u svojim zaključcima pozvalo Europsku komisiju na promicanje mjera s njezina Popisa aktivnosti za poboljšanje ravnopravnosti LGBTI osoba.
- (6) Europski parlament pozvao je na proširenje zaštite od diskriminacije u pravu Europske unije u svojoj Rezoluciji od 20. svibnja 2008.⁹ te u Rezoluciji od 8. rujna 2015.¹⁰
- (6a) Diskriminacija ima ozbiljan učinak ne samo na pojedince, već i na društvo, među ostalim na bruto domaći proizvod, porezne prihode i društvenu koheziju. Zaštitom od diskriminacije predviđenom ovom Direktivom može se doprinijeti boljem zdravstvenom stanju, obrazovnim rezultatima te, zbog svih tih razloga, povećanju bruto domaćeg proizvoda država članica.

⁹ Rezolucija Europskog parlamenta od 20. svibnja 2008. o napretku u području jednakih mogućnosti i nediskriminacije u EU-u (prijenos direktiva 2000/43/EZ i 2000/78/EZ) (2007/2202 (INI)) (SL C 279 E, 19.11.2009., str. 23).

¹⁰ Rezolucija Europskog parlamenta od 8. rujna 2015. o stanju temeljnih prava u Europskoj uniji (2013. – 2014.) (2014/2254(INI)) (SL C 316, 22.9.2017., str. 2.).

- (7) Europska komisija u svojoj je komunikaciji „Obnovljena socijalna agenda: mogućnosti, pristup i solidarnost u Europi 21. stoljeća” potvrdila da u društvima u kojima se svaki pojedinac smatra jednakovrijednim nikakve umjetne prepreke ni diskriminacija bilo koje vrste nikoga ne bi smjele sprečavati da te mogućnosti iskoriste. Diskriminacija na temelju vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije može ugroziti postizanje ciljeva Unije kako su utvrđeni u Ugovorima, a posebno postizanje visoke razine zaposlenosti i socijalne zaštite, podizanje životnog standarda i kvalitete života i ostvarivanje gospodarske i socijalne kohezije te solidarnosti. Također može ugroziti ciljeve ukidanja prepreka slobodnom kretanju osoba, robe i usluga među državama članicama. Europska komisija svoju je predanost borbi protiv diskriminacije i promicanju jednakih mogućnosti dodatno istaknula i obnovila u komunikaciji naslovljenoj „Nediskriminacija i jednake mogućnosti: obnovljena obveza” i u svojoj preporuci o uspostavi europskog stupa socijalnih prava.

- (8) Postojeće zakonodavstvo Europske unije uključuje tri pravna instrumenta na temelju članka 13. Ugovora o osnivanju Europske zajednice, koji je zamijenjen člankom 19. UFEU-a. To su Direktiva 2000/43/EZ¹¹, Direktiva 2000/78/EZ¹² i Direktiva 2004/113/EZ¹³, kojima je cilj sprečavanje i borba protiv diskriminacije na temelju spola, rasnog i etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi i spolne orijentacije. Ti su instrumenti dokazali korisnost zakonodavstva u borbi protiv diskriminacije. Posebno se Direktivom 2000/78/EZ uspostavlja opći okvir za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja na temelju vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi i spolne orijentacije. Ipak, razina i oblik zaštite od diskriminacije na tim temeljima u područjima koja nisu povezana sa zapošljavanjem razlikuju se među državama članicama. Direktivom 2000/43/EZ osobe se štiti od diskriminacije na temelju njihova rasnog ili etničkog podrijetla u pristupu i nabavi robe, odnosno pružanju usluga, socijalnoj zaštiti i obrazovanju, dok se Direktivom 2004/113/EZ pruža zaštita od diskriminacije na temelju spola u pristupu i nabavi robe, odnosno pružanju usluga, uz isključivanje sadržaja medija i oglašavanja kao i obrazovanja.
- (9) Cilj je ove Direktive, stoga, s obzirom na razloge koje obuhvaća, proširiti razinu i oblik zaštite[...] od diskriminacije s područja povezanih sa zapošljavanjem na posebna područja utvrđena ovom Direktivom. Stoga bi zakonodavstvom Unije trebalo zabraniti diskriminaciju na temelju vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije u nizu područja koja se ne odnose na tržište rada, među ostalim u pogledu pristupa socijalnoj zaštiti i obrazovanju, pristupa i nabave robe, odnosno pružanja usluga, uključujući one u području stanovanja. Usluge bi se trebale smatrati uslugama u smislu članka 57. UFEU-a.

¹¹ Direktiva Vijeća 2000/43/EZ od 29. lipnja 2000. o provedbi načela jednakog postupanja prema osobama bez obzira na njihovo rasno ili etničko podrijetlo (SL L 180, 19.7.2000., str. 22.).

¹² Direktiva Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja (SL L 303, 2.12.2000., str. 16.).

¹³ Direktiva Vijeća 2004/113/EZ od 13. prosinca 2004. o provedbi načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pristupu i nabavi robe, odnosno pružanju usluga (SL L 373, 21.12.2004., str. 37.).

- (10) Direktivom 2000/78/EZ zabranjuje se diskriminacija u pristupu strukovnom osposobljavanju; tu zaštitu potrebno je nadopuniti proširivanjem zabrane diskriminacije na obrazovanje koje se ne smatra strukovnim osposobljavanjem.
- (11) Ovom Direktivom ne bi se trebale dovoditi u pitanje nadležnosti država članica, posebno u područjima obrazovanja, socijalne sigurnosti i zdravstvene zaštite. Njome se ne bi trebali dovoditi u pitanje ni osnovna uloga i široko diskrecijsko pravo država članica u pružanju, naručivanju i organiziranju usluga od općega gospodarskog interesa.
- (12) Smatra se da diskriminacija uključuje izravnu diskriminaciju, neizravnu diskriminaciju, uznemiravanje, navođenje na diskriminaciju i uskraćivanje razumne prilagodbe osobama s invaliditetom. Isto tako, smatra se da do diskriminacije dolazi na temelju više razloga.
- (12a) Diskriminacija se javlja, među ostalim, kada se osobu stavlja u nepovoljniji položaj ili je se uznemiruje zbog povezanosti koju ta osoba ima, ili za koju se smatra da je ima, s osobama određene vjere ili uvjerenja, osobama s invaliditetom, osobama određene dobi ili spolne orijentacije ili s organizacijama koje se bave promicanjem prava takvih osoba¹⁴. Do diskriminacije dolazi i kada se osobu stavlja u nepovoljniji položaj ili je se uznemiruje zbog njezine vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije za koje se samo pretpostavlja da ih ta osoba posjeduje. Stoga je potrebno ovom Direktivom izričito predvidjeti zaštitu od takve diskriminacije na temelju povezanosti ili pretpostavke¹⁵.

¹⁴ Presuda Suda u predmetu C-83/14, ČEZ Razpredelenie (Nikolova) od 16. srpnja 2015., i Presuda Suda u predmetu C-303/06 Coleman protiv Attridgea od 17. srpnja 2008.

¹⁵ *Ibidem*.

- (12ab) Diskriminacijom na temelju više razloga smatra se diskriminacija u bilo kojem obliku koja se temelji na kombinaciji dvaju ili više sljedećih razloga, među ostalim u slučajevima kada oni zasebno ne predstavljaju diskriminaciju protiv dotične osobe: vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije. Diskriminaciju na temelju više razloga trebalo bi priznati kako bi se na taj način uzela u obzir složena stvarnost slučajeva diskriminacije i povećala zaštita žrtava.
- (12b) Uznemiravanje je protivno načelu jednakog postupanja jer se žrtve uznemiravanja ne mogu, poput ostalih, koristiti pristupom socijalnoj zaštiti, obrazovanju te robi i uslugama. Postoje različiti oblici uznemiravanja, poput neželjenog verbalnog, fizičkog ili drugog neverbalnog ponašanja. Takvo se ponašanje smatra uznemiravanjem u smislu ove Direktive kada se ponavlja ili je na drugi način tako ozbiljne prirode da mu je cilj ili posljedica povreda dostojanstva osobe i stvaranje zastrašujućeg, neprijateljskog, ponižavajućeg, neugodnog ili uvredljivog okružja.
- (13) Pri provedbi načela jednakog postupanja bez obzira na vjeru ili uvjerenje, invaliditet, dob ili spolnu orijentaciju, Unija bi, u skladu s člankom 8. UFEU-a, trebala nastojati ukloniti nejednakosti i promicati ravnopravnost muškaraca i žena, posebno zato što su žene često žrtve diskriminacije na temelju više razloga.

Pri pripremi revizije zakona i drugih propisa koji su potrebni za usklađivanje s ovom Direktivom države članice trebale bi voditi računa o različitom učinku na muškarce i žene.

- (14) Procjena činjenica na temelju kojih je moguće pretpostaviti postojanje izravne ili neizravne diskriminacije trebala bi ostati u nadležnosti nacionalnih pravosudnih ili drugih nadležnih tijela, u skladu s pravilima nacionalnog prava ili prakse. Takva pravila posebno mogu omogućivati utvrđivanje neizravne diskriminacije svim sredstvima, među ostalim na temelju statističkih i/ili znanstvenih dokaza.
- (14a) Razlike u postupanju povezane s dobi može se dopustiti u određenim okolnostima ako su objektivno opravdane legitimnim ciljem te ako su sredstva ostvarivanja tog cilja primjerena i potrebna. U tom bi se kontekstu promicanje ekonomske, kulturne ili socijalne integracije osoba iz određenih dobnih skupina trebalo smatrati legitimnim ciljem. Sredstva ostvarivanja tog cilja, kao što je pružanje povoljnijih uvjeta pristupa osobama iz određenih dobnih skupina, trebala bi biti primjerena i potrebna. Smatra se da su mjere koje se odnose na dob, a kojima se osobama određene dobi nude povoljniji uvjeti nego što su dostupni drugima, kao što su besplatne ili smanjene tarife za korištenje javnim prijevozom, muzejima ili sportskim objektima u skladu s načelom nediskriminacije te da ne predstavljaju diskriminaciju na temelju dobi.
- (15)
- (15a)
- (15b) Korisnici i relevantna pravosudna i žalbena tijela trebali bi, na zahtjev, imati pravo na objašnjenje razloga za razlike u postupanju na temelju dobi ili invaliditeta u području financijskih usluga. Pružene informacije trebale bi biti korisne i razumljive širokoj javnosti te bi trebale objasniti razlike u pojedinačnom riziku za dotičnu uslugu. Međutim, pružatelji financijskih usluga ne bi trebali biti dužni otkrivati poslovno osjetljive podatke.

- (16) Svi pojedinci slobodni su sklapati ugovore, među ostalim slobodno odabrati ugovornog partnera za neku transakciju. Ova se Direktiva ne bi trebala primjenjivati na gospodarske transakcije koje poduzimaju pojedinci, za koje se te transakcije provode u kontekstu privatnog ili obiteljskog života.
- (17) Kod zabrane diskriminacije važno je poštovati ostala temeljna prava i slobode u skladu s Poveljom o temeljnim pravima i Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, posebno zaštitu privatnog i obiteljskog života, slobodu vjeroispovijedi, slobodu udruživanja, slobodu izražavanja, slobodu tiska i slobodu informiranja. Ovom Direktivom ne bi se trebale dovesti u pitanje mjere koje proizlaze iz nacionalnog prava, a koje su u demokratskom društvu potrebne radi očuvanja javne sigurnosti, održavanja javnog poretka i prevencije kriminala, radi zaštite zdravlja te zaštite prava i sloboda drugih ljudi.
- (17-a) Ovom Direktivom ne mijenja se podjela nadležnosti između Unije i država članica kako je utvrđena Ugovorima, među ostalim u područjima obrazovanja i socijalne zaštite. Također se ne dovodi u pitanje osnovna uloga i široko diskrecijsko pravo država članica u pružanju, naručivanju i organiziranju usluga od općega gospodarskog interesa.
- (17a) Ovom Direktivom obuhvaćena je primjena načela jednakog postupanja u pogledu pristupa socijalnoj zaštiti, pristupa obrazovanju, pristupa robi i uslugama te opskrbe njima u okvirima nadležnosti Unije. Pojam „pristup” ne uključuje utvrđivanje, u skladu s nacionalnim pravom i praksom, toga ima li osoba pravo na socijalnu zaštitu ili obrazovanje jer su države članice odgovorne za organizaciju, financiranje i sadržaj svojih sustava socijalne zaštite i obrazovanja, kao i za utvrđivanje toga tko ima pravo na socijalnu zaštitu ili obrazovanje.

- (17b) Socijalna zaštita u smislu ove Direktive trebala bi obuhvaćati socijalnu sigurnost, socijalnu pomoć, socijalno stanovanje i zdravstvenu zaštitu. Ova bi se Direktiva stoga trebala primjenjivati u odnosu na sva prava i naknade koji proizlaze iz sustava opće ili posebne socijalne sigurnosti, socijalne pomoći i zdravstvene zaštite i koje propisuju ili izravno pružaju država ili privatne stranke. U tom kontekstu Direktiva bi se trebala primjenjivati na naknade u gotovini, u naravi i uslugama, neovisno o tome jesu li uključeni sustavi doprinosni ili nedoprinosni. Navedeni sustavi uključuju, na primjer, grane socijalne sigurnosti definirane Uredbom (EZ) br. 883/2004¹⁶ Europskog parlamenta i Vijeća, kao i sustave kojima se omogućuju naknade ili usluge koje se pružaju zbog razloga povezanih s manjkom financijskih sredstava ili rizikom od socijalne isključenosti. Ova se Direktiva primjenjuje i na dopunske mirovine obuhvaćene Direktivom 2014/50/EU.
- (17c)
- (17d)
- (17e)
- (17f) Isključiva nadležnost država članica s obzirom na organizaciju njihovih sustava socijalne zaštite obuhvaća nadležnost za uspostavljanje tih sustava i s njima povezanih aranžmana, njihovo financiranje i upravljanje njima, kao i nadležnost za utvrđivanje sadržaja, iznosa, izračuna i trajanja naknada i usluga te za utvrđivanje uvjeta za stjecanje prava na naknade i usluge, kao i za prilagođavanje tih uvjeta kako bi se osigurala održivost javnih financija.

¹⁶ Uredba (EZ) br. 883/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti (SL L 166, 30.4.2004., str. 1.).

(17g) Isključiva nadležnost država članica u odnosu na organizaciju njihovih obrazovnih sustava te na sadržaj poučavanja i obrazovnih aktivnosti, među ostalim u odnosu na pružanje obrazovanja za osobe s posebnim potrebama, obuhvaća nadležnost za osnivanje i financiranje obrazovnih institucija te upravljanje njima, za osmišljavanje kurikula i drugih obrazovnih aktivnosti, za utvrđivanje postupaka ispitivanja i za utvrđivanje uvjeta za stjecanje prava, među kojima su, primjerice, dobna ograničenja za škole, stipendije ili tečajeve.

(17ga)

(17h) Ova se Direktiva ne primjenjuje na pitanja obuhvaćena obiteljskim pravom, uključujući bračni status i posvojenje te na zakone o reproduktivnim pravima. Njome se također ne dovodi u pitanje sekularnost države, državnih institucija ili tijela te obrazovanja.

(17i)

(18)

(19) U skladu s člankom 17. UFEU-a Unija poštuje i ne dovodi u pitanje status koji na temelju nacionalnog prava imaju crkve i vjerske udruge ili zajednice u državama članicama te jednako poštuje status svjetonazorskih i nekonfesionalnih organizacija.

(19a) Osobe s invaliditetom jesu osobe koje imaju dugotrajno tjelesno, mentalno, intelektualno ili osjetilno oštećenje koje, u interakciji s različitim preprekama, može ometati njihovo potpuno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima. Definiciju pojma „dugotrajno” u odnosu na koncept invaliditeta trebalo bi promatrati s obzirom na sudsku praksu Suda Europske unije, a posebno njegovu presudu u predmetu C-395/15.

- (19ab)¹⁷ Načelo pristupačnosti utvrđeno je u Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom. Konvencijom se u tom pogledu predviđa da, kako bi se osobama s invaliditetom omogućilo da žive samostalno i u potpunosti sudjeluju u svim aspektima života, države članice kao države stranke trebaju poduzeti primjerene mjere kako bi osobama s invaliditetom osigurale, na ravnopravnoj osnovi s drugima, pristup izgrađenom okruženju, prijevozu, informacijama i komunikacijama, uključujući informacijske i komunikacijske tehnologije i sustave, te drugim prostorima i uslugama otvorenima ili namijenjenima javnosti u urbanim i u ruralnim područjima,
- (19b) Mjere za osiguravanje pristupačnosti za osobe s invaliditetom, na ravnopravnoj osnovi s drugima, u područjima obuhvaćenima ovom Direktivom imaju važnu ulogu u osiguravanju pune ravnopravnosti u praksi. Takve bi mjere trebale uključivati utvrđivanje i uklanjanje smetnji i prepreka pristupačnosti, kao i sprečavanje novih smetnji i prepreka. Mjere za osiguravanje pristupačnosti ne bi smjele predstavljati nerazmjerno opterećenje. Trebalo bi se smatrati da je razmjerna pristupačnost postignuta ako osobe s invaliditetom mogu učinkovito i na ravnopravnoj osnovi s drugima pristupiti uslugama koje određene zgrade, objekti, usluge prijevoza i infrastruktura trebaju pružati ili nuditi javnosti, čak i ako ne mogu imati pristup cijeloj dotičnoj zgradi, objektu ili infrastrukturi.
- (19c) Takve bi mjere trebale biti usmjerene na postizanje pristupačnosti, među ostalim u odnosu na fizičku okolinu, prijevoz, informacijske i komunikacijske tehnologije i sustave te usluge u okviru područja primjene ove Direktive. Činjenica da se možda neće uvijek moći postići potpuna ravnopravnost s drugim osobama ne smije biti opravdanje za nedonošenje svih mjera kojima je cilj u što većoj mjeri povećati pristupačnost za osobe s invaliditetom.

¹⁷ Uvodna izjava bit će revidirana u kasnijoj fazi.

- (19ca) Razumna prilagodba trebala bi se ostvariti u područjima obuhvaćenima Direktivom, pod uvjetom da to ne uzrokuje nerazmjerno opterećenje. Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom predviđa se da će sve države stranke, da bi promicale jednakost i ukinule diskriminaciju, poduzeti sve primjerene korake radi osiguranja provedbe razumne prilagodbe. Razumna prilagodba, kako je definirana u UNCRPD-u, znači potrebnu i prikladnu preinaku i podešavanja, koja ne predstavljaju nesrazmjerno ili neprimjereno opterećenje, da bi se takvo što u pojedinačnom slučaju, ondje gdje je to potrebno kako bi se osobama s invaliditetom osiguralo uživanje ili korištenje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda na ravnopravnoj osnovi s drugima. Direktivom 2000/78/EZ predviđa se da „poslodavci prema potrebi u određenoj situaciji poduzimaju odgovarajuće mjere kako bi se osobi s invaliditetom omogućio pristup zapošljavanju, sudjelovanje ili napredovanje na radu ili usavršavanje, ako takve mjere za poslodavca ne predstavljaju nerazmjerni teret”.
- (19cb) Mjere kojima se osigurava razumna prilagodba imaju važnu ulogu u osiguravanju pune ravnopravnosti za osobe s invaliditetom u područjima koja obuhvaća ova Direktiva. U kontekstu ugovornog ili drugog dugotrajnog odnosa između pružatelja usluga i osobe s invaliditetom strukturna promjena prostora ili opreme mogla bi se smatrati razumnom prilagodbom. Razumna prilagodba može uključivati prilagodbu ili izmjenu uobičajenih politika, postupaka i praksi pružatelja usluga, prilagodbu uvjeta pristupa i pružanje posebne pomoći, uzimajući u obzir posebne potrebe osoba s invaliditetom s ciljem postizanja jednakog ishoda.

- (19cc) Mjere razumne prilagodbe potrebne su samo u mjeri u kojoj ne predstavljaju nerazmjerno opterećenje. Izuzeća od jednog ili više zahtjeva u pogledu jednakog postupanja zbog nerazmjernog opterećenja koje predstavljaju ne bi trebala prelaziti ono što je strogo potrebno za ograničenje tog opterećenja u svakom pojedinom slučaju. Mjere koje bi predstavljale nerazmjerno opterećenje trebale bi se tumačiti kao mjere koje bi predstavljale dodatno prekomjerno organizacijsko ili financijsko opterećenje, uzimajući pritom u obzir vjerojatne koristi koje se time ostvaruju za dotičnu osobu s invaliditetom ili više njih. U svakoj procjeni trebalo bi uzeti u obzir samo legitimne razloge.
- (19d)
- (19e) Ako se poštuje pravo Unije kojim su predviđene detaljne norme ili specifikacije o pristupačnosti ili razumnoj prilagodbi u odnosu na određenu robu ili usluge, zahtjevi iz ove Direktive koji se odnose na pristupačnost ili razumnu prilagodbu trebali bi se smatrati ispunjenima.

- (20) Pravom Unije u nekim su područjima već uspostavljene detaljne specifikacije o pristupačnosti i razumnoj prilagodbi. Takve specifikacije predviđene su, među ostalim, Uredbom Komisije (EU) br. 1300/2014¹⁸, Uredbom (EU) br. 181/2011 Europskog parlamenta i Vijeća¹⁹, Uredbom (EZ) br. 1371/2007 Europskog parlamenta i Vijeća²⁰ te Uredbom (EZ) br. 1107/2006 Europskog parlamenta i Vijeća²¹. Pravom Unije također su već uspostavljeni pravni zahtjevi o osiguravanju pristupačnosti, bez predviđanja specifikacija ili normi u vezi s tim zahtjevima. Takvi su pravni zahtjevi, među ostalim, uspostavljeni u Uredbi (EU) br. 1303/2013 Europskog parlamenta i Vijeća²² te Direktivi 2014/24/EU Europskog parlamenta i Vijeća²³. Primjerice, člankom 7. Uredbe (EU) br. 1303/2013 propisano je da je dostupnost za osobe s invaliditetom jedan od kriterija koje treba ispuniti pri definiranju operacija koje se sufinanciraju iz fondova.

¹⁸ Uredba Komisije (EU) br. 1300/2014 od 18. studenoga 2014. o tehničkoj specifikaciji za interoperabilnost u vezi s pristupačnošću željezničkog sustava Unije osobama s invaliditetom i osobama s ograničenom pokretljivošću (SL L 356, 12.12.2014., str. 110.).

¹⁹ Uredba (EU) br. 181/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. o pravima putnika u autobusnom prijevozu i izmjeni Uredbe (EZ) br. 2006/2004 (SL L 55, 28.2.2011., str. 1.).

²⁰ Uredba (EZ) br. 1371/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2007. o pravima i obvezama putnika u željezničkom prometu (SL L 315, 3.12.2007., str. 14.).

²¹ Uredba (EZ) br. 1107/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. srpnja 2006. o pravima osoba s invaliditetom i osoba smanjene pokretljivosti u zračnom prijevozu (SL L 204, 26.7.2006., str. 1.).

²² Uredba (EU) br. 1303/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o utvrđivanju zajedničkih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu, Europskom poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i o utvrđivanju općih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo te o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1083/2006 (SL L 347, 20.12.2013., str. 320.).

²³ Direktiva 2014/24/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o javnoj nabavi i o stavljanju izvan snage Direktive 2004/18/EZ (SL L 94, 28.3.2014., str. 65.).

(20-aa)

- (20-a) Uz opće prethodne mjere kojima se osigurava pristupačnost, mjere kojima se osigurava razumna prilagodba u pojedinačnim slučajevima igraju važnu ulogu u osiguravanju pune ravnopravnosti za osobe s invaliditetom u praksi u područjima koja obuhvaća ova Direktiva. U kontekstu ugovornog ili drugog dugotrajnog odnosa između pružatelja usluga i osobe s invaliditetom strukturna promjena prostora ili opreme mogla bi se smatrati razumnom prilagodbom. Razumna prilagodba može uključivati prilagodbu ili izmjenu uobičajenih politika, postupaka i praksi pružatelja usluga, prilagodbu uvjeta pristupa i pružanje posebne pomoći, uzimajući u obzir posebne potrebe osoba s invaliditetom s ciljem postizanja jednakog ishoda. Mjere kojima se osigurava razumna prilagodba ne bi trebale predstavljati nerazmjerno opterećenje.
- (20-b) Države članice potiče se da razvijaju i provode inovativne mjere kako bi osigurale razumnu prilagodbu.
- (20aa) Za usluge stanovanja pružatelj usluga ne bi trebao zbog usklađivanja s odredbama ove Direktive o razumnoj prilagodbi biti primoran izvršiti strukturne promjene prostora ili platiti takve izmjene. U skladu s nacionalnim pravom i praksom pružatelj usluga trebao bi prihvatiti takve promjene ako se financiraju na drukčiji način i ako se njima ne nameće neka druga vrsta nerazmjernog opterećenja.
- (20ab) Obveza razumne prilagodbe, pod uvjetom da se njome ne uzrokuje nerazmjerno opterećenje, utvrđena je Direktivom 2000/78/EZ i UNCRPD-om. U okviru UNCPRD-a također se prepoznaje važnost pristupačnosti u omogućavanju osobama s invaliditetom da u potpunosti uživaju ljudska prava i sve temeljne slobode. Tom konvencijom pristupačnost se utvrđuje kao opće načelo te se države članice obvezuju da poduzmu odgovarajuće mjere kako bi osigurale pristup na ravnopravnoj osnovi s drugima.

- (20b) Pri procjeni toga hoće li mjere kojima se osigurava pristupačnost ili razumna prilagodba predstavljati nerazmjerno opterećenje trebalo bi voditi računa o mnogim čimbenicima, među ostalim o veličini, resursima i vrsti organizacije ili poduzeća, kao i procijenjenom trošku tih mjera ili (tehničkom i/ili ekonomskom) trajanju infrastrukture i predmeta koji se upotrebljavaju za pružanje usluge. Nadalje, nerazmjerno opterećenje moglo bi posebno nastati ako bi bile potrebne znatne strukturne promjene kako bi se omogućio pristup pokretnoj ili nepokretnoj imovini koja je na temelju nacionalnih propisa zaštićena zbog svoje povijesne, kulturne, umjetničke ili arhitektonske vrijednosti.
- (20c) (novo) Kako bi se omogućilo dovoljno vremena za usklađivanje sa zahtjevima za osiguravanje razumne prilagodbe za osobe s invaliditetom iz ove Direktive, primjereno je predvidjeti dulji rok za prenošenje takvih mjera.
- (21) Zabranom diskriminacije ne bi se smjelo dovesti u pitanje zadržavanje ili donošenje, od strane država članica, mjera kojima je cilj spriječiti ili kompenzirati nepovoljniji položaj skupine osoba određene vjere ili uvjerenja, osoba s invaliditetom te osoba određene dobi ili spolne orijentacije, ili osoba s kombinacijom obilježja koja se odnose na te specifične temelje diskriminacije. Takve mjere mogu uključivati potporu organizacijama i osobama određene vjere ili uvjerenja, osobama s određenim invaliditetom, osobama određene dobi ili spolne orijentacije ako je njihov glavni cilj promicanje ekonomske, kulturne ili društvene integracije tih osoba ili briga za njihove posebne potrebe.
- (22) Ovom Direktivom utvrđuju se minimalni zahtjevi, čime se državama članicama omogućuje da uvedu ili zadrže povoljnije odredbe. Provedba ove Direktive ne bi smjela poslužiti za opravdavanje bilo kakvog povratka na lošije stanje u odnosu na stanje koje postoji u svakoj državi članici.

- (23) Žrtve diskriminacije na temelju vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije trebale bi imati na raspolaganju odgovarajuća sredstva pravne zaštite. Radi pružanja učinkovitije razine zaštite, udruženjima, organizacijama i drugim pravnim tijelima trebalo bi omogućiti da sudjeluju u postupcima, među ostalim u ime žrtava ili kao potpora žrtvama, ne dovodeći u pitanje nacionalna postupovna pravila u vezi sa zastupanjem i obranom pred sudom.
- (24) Pravila o teretu dokazivanja trebala bi se prilagoditi kod očite diskriminacije, a da bi se načelo jednakog postupanja moglo učinkovito primijeniti, teret dokazivanja trebao bi se prebaciti na tuženika ako su podneseni dokazi o takvoj diskriminaciji. Međutim, tuženik nije dužan dokazivati da tužitelj pripada određenoj vjeri ili ima određena uvjerenja ili invaliditet ili da je određene dobi ili spolne orijentacije.
- (25) Učinkovita primjena načela jednakog postupanja zahtijeva odgovarajuću sudsku zaštitu od viktimizacije.
- (26) U svojoj rezoluciji o praćenju provedbe Europske godine jednakih mogućnosti za sve (2007.) Vijeće je pozvalo na potpuno uključivanje civilnog društva, među ostalim organizacija koje predstavljaju osobe za koje postoji rizik od diskriminacije, socijalnih partnera i zainteresiranih strana u izradu politika i programa čiji je cilj sprečavanje diskriminacije te promicanje jednakosti i jednakih mogućnosti na europskoj i na nacionalnoj razini.

- (27) Iskustvo u primjeni Direktiva 2000/43/EZ, 2004/113/EZ i 2006/54/EZ²⁴ pokazuje da bi zaštita od diskriminacije na temeljima obuhvaćenima ovom Direktivom bila ojačana postojanjem jednog ili više tijela u svakoj državi članici nadležnih za analiziranje problematike, pronalaženje mogućih rješenja te pružanje konkretne pomoći žrtvama diskriminacije. U skladu s ciljem proširenja razine i oblika zaštite protiv diskriminacije na temelju spola, rasnog ili etničkog podrijetla na temelje obuhvaćene ovom Direktivom, nadležnosti toga jednog ili tih više tijela trebale bi uključivati i područja obuhvaćena Direktivom 2000/78/EZ. Države članice mogu se koristiti Preporukom Komisije o standardima za tijela za jednakost od 22. lipnja 2018. kao smjernicom kako bi osigurale da ta tijela funkcioniraju na djelotvoran i neovisan način.
- (28) Države članice trebale bi promicati prikupljanje podataka o jednakom postupanju i diskriminaciji, ponajprije s ciljem praćenja i ocjene učinkovitosti mjera poduzetih u svrhu usklađivanja s ovom Direktivom. U tu svrhu države članice mogu, primjerice, utvrditi osnovne vrijednosti ili mjerljive ciljeve, ili prikupljati kvalitativne i/ili kvantitativne podatke. Za potrebe ove Direktive trebalo bi se smatrati da podaci o jednakom postupanju i diskriminaciji uključuju sve informacije koje su korisne i relevantne za opisivanje i analizu stanja u području ravnopravnosti u smislu da ukazuju na postojanje i/ili razmjere diskriminacije i/ili ravnopravnosti. Podaci koji se prikupljaju mogu uključivati osnovne podatke, poput demografskih i socioekonomskih podataka, podatke o materijalnim i doživljenim neravnopravnostima ili podatke koji omogućuju ocjenu postojećih politika ili podataka koji se temelje na pokazateljima ljudskih prava. Podatke bi trebalo prikupljati u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i praksom te u skladu s primjenjivim pravom Unije, posebno pravom kojim je uređena zaštita osobnih podataka.

²⁴ Direktiva 2006/54/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 5. srpnja 2006. o provedbi načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada (SL L 204, 26.7.2006, str. 23)

- (29) Države članice trebale bi predvidjeti učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće kazne u slučaju povrede nacionalnih odredaba donesenih na temelju ove Direktive. Kazne mogu uključivati administrativne i financijske sankcije, kao što su novčane kazne ili plaćanje naknade, kao i druge vrste sankcija.
- (30) S obzirom na to da cilj ove Direktive, a to je osiguravanje zajedničke razine zaštite od diskriminacije u svim državama članicama, ne mogu dostatno ostvariti države članice, nego se zbog njezina opsega ili učinaka predloženog djelovanja on na bolji način može ostvariti na razini Unije, Unija može donijeti mjere u skladu s načelom supsidijarnosti utvrđenim u članku 5. UEU-a. U skladu s načelom proporcionalnosti utvrđenim u tom članku, ova Direktiva ne prelazi ono što je potrebno za ostvarivanje tog cilja.
- (31) U skladu sa stavkom 34. Međuinstitucijskog sporazuma o boljoj izradi zakonodavstva od 13. travnja 2016.²⁵ države članice poziva se da, u vlastitom interesu i u interesu Unije, sastave i objave vlastite tablice koje će, u onoj mjeri u kojoj je to moguće, prikazati korelaciju između ove Direktive i mjera prenošenja,

DONIJELO JE OVU DIREKTIVU:

²⁵ SL L 123, 12.5.2016., str. 1.

POGLAVLJE I.

OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Svrha

Ovom Direktivom utvrđuje se okvir za borbu protiv diskriminacije na temelju vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije, kako bi se u državama članicama ostvarila primjena načela jednakog postupanja u okviru područja primjene ove Direktive i potiče se promicanje tog načela u području zapošljavanja i obavljanja zanimanja, kako je predviđeno u Direktivi 2000/78/EZ.

Članak 2.

Pojam diskriminacije

1. Za potrebe ove Direktive „načelo jednakog postupanja” znači nepostojanje bilo kakve diskriminacije na temelju bilo kojeg od razloga iz članka 1.
2. Za potrebe ove Direktive „diskriminacija” znači:
 - (a) izravna diskriminacija na temelju jednog od razloga iz članka 1., pri čemu se smatra da se o njoj radi ako se prema jednoj osobi postupa lošije nego prema drugoj osobi, ako je došlo do takvog postupanja ili bi moglo doći do takvog postupanja u sličnim situacijama;
 - (b) neizravna diskriminacija na temelju jednog od razloga iz članka 1., pri čemu se smatra da se o njoj radi ako bi se nekom naizgled neutralnom odredbom, kriterijem ili praksom dovelo osobe određene vjere ili uvjerenja, osobe s određenim invaliditetom ili osobe određene dobi ili spolne orijentacije u posebno nepovoljan položaj u usporedbi s drugim osobama, osim ako se ta odredba, kriterij ili praksa objektivno mogu opravdati zakonitim ciljem, a sredstva za njegovo postizanje primjerena su i potrebna;

- (c) uznemiravanje povezano s jednim od razloga iz članka 1., pri čemu se smatra da se o njemu radi ako dolazi do neželjenog ponašanja sa svrhom ili učinkom povrede dostojanstva osobe i stvaranja zastrašujućeg, neprijateljskog, ponižavajućeg, neugodnog ili uvredljivog okružja. U tom kontekstu pojam uznemiravanja može biti definiran u skladu s nacionalnim pravom i praksom država članica;
- (d)
- (d-a)
- (d-b) navođenje na diskriminaciju protiv osoba na temelju jednog od razloga iz članka 1.
- (e) uskraćivanje razumne prilagodbe osobama s invaliditetom pri čemu se smatra da se o njemu radi ako se ne ispunjavaju obveze iz članka 4.a ove Direktive;

3.-a

- 3. Diskriminacija na temelju ove Direktive uključuje diskriminaciju na temelju kombinacije razloga za diskriminaciju iz članka 1., kao i kombinacije jednog ili više tih razloga i bilo kojeg od razloga za diskriminaciju zaštićenih na temelju Direktive 2000/43/EZ i/ili Direktive 2004/113/EZ.
- 4.
- 5.
- 6. Neovisno o stavcima 1. i 2. povlašteni tretman na temelju dobi ili invaliditeta može se dopustiti ako je objektivno opravdan legitimnim ciljem te ako su sredstva ostvarivanja tog cilja primjerena i potrebna.

- 6.-a Povlašteni tretman kako bi se osigurali uključivanje, integracija ili sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima može biti u obliku slobodnog pristupa, sniženih tarifa ili povlaštenog pristupa za zaštićene skupine na temelju dobi ili invaliditeta te se može dopustiti na temelju ove Direktive kao opravdano, primjereno i nužno postupanje.
- 6.a
7. Neovisno o stavcima 1. i 2., razlike u postupanju na temelju dobi ili zdravstvenog stanja koje mogu biti povezane s invaliditetom osobe mogu se dopustiti pri pružanju usluga osiguranja, bankovnih i drugih financijskih usluga ako su objektivno opravdane legitimnim ciljem i ako su sredstva za postizanje tog cilja primjerena i nužna te samo u mjeri u kojoj se procjena rizikâ temelji na točnim, najnovijim i relevantnim aktuarskim ili statističkim podacima i uzima u obzir pojedinačnu situaciju podnositelja zahtjeva za usluge osiguranja, bankovne ili druge financijske usluge.
- 7.a Neovisno o stavku 2., različito postupanje na temelju dobi u pružanju usluga osiguranja, bankovnih i drugih financijskih usluga ne predstavlja diskriminaciju na temelju dobi ako su razlike u premijama i naknadama pojedinaca objektivno i razumno opravdane legitimnim ciljem i ako su sredstva za postizanje tog cilja primjerena i nužna, i u mjeri u kojoj se procjena rizikâ temelji na točnim, najnovijim i relevantnim aktuarskim ili statističkim podacima i uzima u obzir pojedinačnu situaciju podnositelja zahtjeva za usluge osiguranja, bankovne ili druge financijske usluge.

8. Ovom Direktivom ne dovode se u pitanje mjere koje proizlaze iz nacionalnog prava, a koje su u demokratskom društvu primjerene i potrebne radi očuvanja javne sigurnosti i javnog poretka, sprečavanja kriminala, zaštite maloljetnika, radi zaštite zdravlja i sigurnosti te zaštite temeljnih prava i sloboda drugih ljudi, uključujući zaštitu privatnog i obiteljskog života, pravo na slobodu vjeroispovijedi, slobodu udruživanja, slobodu izražavanja, slobodu tiska i slobodu informiranja te slobodu sklapanja ugovora. Ovom se Direktivom ne ograničava nadležnost država članica niti proširuje nadležnost Unije u područjima navedenima u ovom stavku.

Članak 3.
Područje primjene

1. U granicama nadležnosti prenesenih na Europsku uniju i unutar okvira iz stavka 2., te uz potpuno poštovanje načela supsidijarnosti te nacionalnih ustava i pravnih tradicija, zabrana diskriminacije primjenjuje se na sve osobe, i u javnom i u privatnom sektoru, uključujući javna tijela, u odnosu na:

- (a) pristup socijalnoj zaštiti, u mjeri u kojoj se on odnosi na socijalno osiguranje i na socijalnu pomoć, socijalno stanovanje i zdravstvenu zaštitu.

Pristup u okviru ove točke uključuje proces traženja informacija, prijavu i registraciju, kao i stvarno pružanje mjera socijalne zaštite;

(b)

- (c) pristup obrazovanju.

Pristup u okviru ove točke uključuje proces traženja informacija, prijavu i registraciju, kao i stvarni upis i sudjelovanje u obrazovnim aktivnostima;

- (d) pristup robi i uslugama, uključujući stanovanje, te opskrbu tom robom i uslugama koje su dostupne javnosti.

Pristup u okviru ove točke uključuje proces traženja informacija, prijavu, registraciju, naručivanje, rezervaciju, najam i kupnju, kao i stvarnu opskrbu i korištenje dotičnom robom i uslugama.

2. Ova Direktiva ne primjenjuje se na:

- (a) pitanja obuhvaćena obiteljskim pravom, uključujući bračni status i posvojenje, kao i reproduktivna prava te s njima povezana prava na naknade socijalne sigurnosti povezane s bračnim statusom;
- (b) organizaciju i financiranje sustava socijalne zaštite država članica, među ostalim uspostavljanje tih sustava i s njima povezanih aranžmana te upravljanje njima, kao ni na sadržaj, iznos, izračun ni trajanje naknada i usluga te uvjete za stjecanje prava na te naknade i usluge, poput, primjerice, dobnih ograničenja za neke naknade;
- (c)
- (d) organizaciju i financiranje obrazovnih sustava država članica, među ostalim osnivanje obrazovnih ustanova i upravljanje njima, sadržaj poučavanja i obrazovnih aktivnosti, osmišljavanje kurikula, utvrđivanje postupaka ispitivanja i uvjeta za stjecanje prava, kao što su, primjerice, dobna ograničenja za škole, stipendije ili tečajeve;
- (e) razlike u postupanju koje se temelje na vjeri ili uvjerenju osobe u vezi s upisom u obrazovne institucije čiji se sustav vrijednosti temelji na vjeri ili uvjerenju, u skladu s nacionalnim pravom, tradicijom i praksom.
- (f) pristup robi i uslugama, uključujući stanovanje, te opskrbu tom robom i uslugama, koje se nude u području privatnog i obiteljskog života te transakcije koje se provode u tom kontekstu.

- 3.
- 3.a Ovom Direktivom ne dovode se u pitanje nacionalne mjere kojima se dozvoljava ili zabranjuje nošenje vjerskih simbola niti se ograničava isključiva nadležnost država članica u tim pitanjima.
4. Ovom Direktivom ne dovodi se u pitanje nacionalno zakonodavstvo kojim se jamči sekularnost države, državnih institucija ili tijela, ili obrazovanja, ili u odnosu na status i aktivnosti crkava i drugih organizacija koje se temelje na vjeri ili uvjerenju niti se ograničava isključiva nadležnost država članica u tim pitanjima.
5. Ovom Direktivom ne obuhvaćaju se razlike u postupanju na temelju državljanstva niti se dovode u pitanje odredbe i uvjeti u vezi s ulaskom državljana trećih zemalja i osoba bez državljanstva na državno područje država članica te boravkom na njemu, kao ni postupanje koje proizlazi iz pravnog statusa dotičnih državljana trećih zemalja i osoba bez državljanstva.

Članak 4.

Članak 4.a

Razumna prilagodba osobama s invaliditetom

1. Kako bi se zajamčilo poštovanje načela jednakog postupanja u pogledu osoba s invaliditetom, osigurava se razumna prilagodba u područjima iz članka 3.
2. Za potrebe stavka 1. razumna prilagodba znači nužna i primjerena izmjena i prilagodba koja ne predstavlja nerazmjerno ili nepotrebno opterećenje, ako je to potrebno u određenom slučaju, kako bi se osobi s invaliditetom osiguralo uživanje ili ostvarivanje, na ravnopravnoj osnovi s drugima, pristupa mjeri socijalne zaštite, pristupa obrazovanju te pristupa robi i uslugama, kao i opskrbu tom robom i uslugama u okviru područja primjene ove Direktive.
3. Za usluge stanovanja stavcima 1. i 2. ne traži se od pružatelja usluga da izvrši strukturne promjene prostora ili da ih plati. U skladu s nacionalnim pravom i praksom pružatelj usluga stanovanja mora prihvatiti takve promjene ako se financiraju na drugačiji način i ne nameću nerazmjerno opterećenje.
4. Odredbama ovog članka ne dovode se u pitanje odredbe prava Unije koje se odnose na pristupačnost ili razumnu prilagodbu u odnosu na određenu robu ili usluge.

5. Pri procjeni toga bi li mjere potrebne za usklađivanje s ovim člankom predstavljale nerazmjerno opterećenje, posebno se vodi računa o:
- (a) veličini, resursima, vrsti te neto prometu i dobiti nositelja dužnosti;
 - (aa) negativnom učinku na osobu s invaliditetom na koju utječe činjenica da primjerena i potrebna mjera ne postoji;
 - (b) procijenjenom trošku primjerene i potrebne mjere;
 - (c) procijenjenoj koristi za osobe s invaliditetom općenito, s obzirom na učestalost i vrijeme korištenja određenom robom i uslugama te učestalost i trajanje odnosa s prodavačem robe ili pružateljem usluga;
 - (ca) iznosu javnog financiranja dostupnog nositelju dužnosti za poduzimanje primjerene i potrebne mjere;
 - (d)
 - (e) povijesnoj, kulturnoj, umjetničkoj ili arhitektonskoj vrijednosti dotične pokretne ili nepokretne imovine; i
 - (f) sigurnosti i praktičnosti dotičnih mjera.

Opterećenje se ne smatra nerazmjernim ako je u dovoljnoj mjeri potpomognuto postojećim mjerama politike za zaštitu osoba s invaliditetom dotične države članice.

2.

3.

Članak 5.

Pozitivne mjere

1. S ciljem osiguravanja potpune ravnopravnosti u praksi, načelo jednakog postupanja ne sprečava državu članicu da zadrži ili donese posebne mjere radi sprečavanja ili nadoknade zbog nepovoljnog položaja povezanog s vjerom ili uvjerenjem, invaliditetom, dobi ili spolnom orijentacijom.

Članak 6.

Minimalni zahtjevi

1. Države članice mogu uvesti ili zadržati odredbe koje su za zaštitu načela jednakog postupanja povoljnije od odredaba iz ove Direktive.
2. Provedba ove Direktive nipošto ne predstavlja osnovu za smanjenje razine zaštite od diskriminacije koju države članice već pružaju u područjima obuhvaćenima ovom Direktivom.

POGLAVLJE II.

PRAVNI LIJEKOVI I IZVRŠENJE

Članak 7.

Obrana prava

1. Države članice osiguravaju da su svim osobama koje smatraju da im je učinjena nepravda zbog toga što nije bilo primijenjeno načelo jednakog postupanja, čak i kad je odnos u kojem je navodno došlo do diskriminacije prestao, dostupni sudski i/ili upravni postupci te, ako se smatraju primjerenima, postupci mirenja, radi provođenja obveza iz ove Direktive.
2. Države članice osiguravaju da udruženja, organizacije i drugi pravni subjekti koji u skladu s kriterijima utvrđenima nacionalnim pravom imaju legitiman interes za osiguravanje usklađenosti s odredbama ove Direktive, djelujući u ime tužitelja ili kao potpora tužitelju, uz njegovo odobrenje, mogu sudjelovati u svim sudskim i/ili upravnim postupcima predviđenima za izvršenje obveza iz ove Direktive.
3. Stavcima 1. i 2. ne dovode se u pitanje nacionalni propisi koji se odnose na vremenska ograničenja za pokretanje postupka u pogledu načela jednakog postupanja.

Članak 8.
Teret dokazivanja

1. U skladu sa svojim nacionalnim pravosudnim sustavima države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi, kada osobe koje se smatraju oštećenima jer na njih nije primijenjeno načelo jednakog postupanja, pred sudom ili drugim nadležnim tijelom, utvrde činjenice na temelju kojih se može pretpostaviti da je došlo do diskriminacije, osigurale da tuženik mora dokazati da se nije prekršila zabrana diskriminacije.
2. Stavkom 1. ne sprečava se države članice da uvedu pravila dokaznog postupka koja su povoljnija za tužitelje.
3. Stavak 1. ne primjenjuje se na kaznene postupke.
4. Države članice mogu odlučiti da neće primijeniti stavak 1. na postupke u kojima sud ili drugo nadležno tijelo ispituje činjenice u vezi sa slučajem.
5. Stavci 1., 2., 3. i 4. ovog članka primjenjuju se i na druge pravne postupke koji se pokreću u skladu s člankom 7. stavkom 2.

Članak 9.
Viktimizacija

Države članice u svoje nacionalne pravne sustave uvode mjere koje su potrebne za zaštitu pojedinaca od svakog nepovoljnog postupanja ili nepovoljnih posljedica koji su reakcija na podnošenje tužbe ili pokretanje postupka radi osiguravanja poštovanja načela jednakog postupanja.

Članak 10.
Širenje informacija

Države članice osiguravaju da na svojem cjelokupnom državnom području, koristeći se primjerenim sredstvima, dotične osobe upoznaju s odredbama koje su donesene na temelju ove Direktive, zajedno s odgovarajućim odredbama koje su već na snazi.

Članak 11.
Dijalog s relevantnim zainteresiranim stranama

S ciljem promicanja načela jednakog postupanja države članice potiču dijalog s relevantnim dionicima u čijem je zakonitom interesu, u skladu s nacionalnim pravom i praksom, da daju svoj doprinos borbi protiv diskriminacije na temeljima i u područjima koje obuhvaća ova Direktiva.

Članak 12.

Tijela za promicanje jednakog postupanja

1. Države članice određuju jedno ili više tijela za promicanje jednakog postupanja prema svim osobama neovisno o njihovoj vjeri ili uvjerenju, invaliditetu, dobi ili spolnoj orijentaciji. Ta tijela mogu biti dio tijela koja su na nacionalnoj razini nadležna za zaštitu ljudskih prava ili za zaštitu prava pojedinaca.
2. Države članice osiguravaju da nadležnosti tih tijela uključuju:
 - (a) ne dovodeći u pitanje pravo žrtava, udruženja, organizacija ili drugih pravnih tijela iz članka 7. stavka 2., pružanje neovisne pomoći žrtvama diskriminacije u njihovim tužbama zbog diskriminacije;
 - (b) provođenje neovisnih istraživanja o diskriminaciji; i
 - (c) objavljivanje neovisnih izvješća te sastavljanje preporuka o svim pitanjima koja se odnose na takvu diskriminaciju.
- 3.

POGLAVLJE III.

ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 13.

Usklađenost

Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale poštovanje načela jednakog postupanja unutar područja primjene ove Direktive, a posebno za:

- (a) ukidanje svih zakona i drugih propisa koji su u suprotnosti s načelom jednakog postupanja;
- (b) proglašavanje ništavim ili izmjenu svih ugovornih odredaba, unutarnjih pravila poduzeća i propisa kojima se uređuju profitna ili neprofitna udruženja u suprotnosti s načelom jednakog postupanja.

Članak 14.

Kazne

Države članice utvrđuju pravila o kaznama koje se primjenjuju na kršenja nacionalnih odredaba donesenih na temelju ove Direktive i poduzimaju sve potrebne mjere radi osiguranja njihove primjene. Kazne mogu obuhvaćati isplatu odštete, koja ne smije biti ograničena prethodnim utvrđivanjem gornje granice te mora biti učinkovita, proporcionalna i odvrćajuća.

Članak 14.a

Rodno osviještena politika

U skladu s člankom 8. Ugovora o funkcioniranju Europske unije države članice pri provedbi ove Direktive uzimaju u obzir cilj uklanjanja nejednakosti i promicanja ravnopravnosti muškaraca i žena.

Članak 15.

Provedba

1. Države članice stavljaju na snagu zakone i druge propise koji su potrebni radi usklađivanja s ovom Direktivom do [četiri godine nakon donošenja]. O tome odmah obavješćuju Komisiju i Komisiji dostavljaju tekst tih odredaba.

Kada države članice donose te mjere, one sadržavaju upućivanje na ovu Direktivu ili se na nju upućuje prilikom njihove službene objave. Načine tog upućivanja određuju države članice.

1.a

1.b

1.c

2. S obzirom na članak 4.a države članice mogu odlučiti produljiti rok za prenošenje iz stavka 1. za najviše dvije godine. U tu svrhu države članice obavješćuju Komisiju o takvoj odluci i priopćuju relevantni datum prenošenja do [četiri godine nakon donošenja].

2.a

3.

3.a

4. Države članice promiču prikupljanje podataka o jednakom postupanju i diskriminaciji. Podaci se prikupljaju u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i praksom te u skladu s primjenjivim pravom Unije, a posebno onim koje se odnosi na zaštitu osobnih podataka.

Članak 16.

Izvješće

1. Države članice najkasnije do [dvije godine nakon datuma iz članka 15. stavka 1.] i svakih pet godina nakon toga dostavljaju Komisiji sve informacije koje su joj potrebne za izradu izvješća za Europski parlament i Vijeće o primjeni ove Direktive.
2. U izvješću Komisije uzimaju se u obzir, prema potrebi, stajališta nacionalnih tijela za ravnopravnost i relevantnih dionika, kao i Agencije EU-a za temeljna prava. U skladu s načelom rodno osviještene politike u tom se izvješću, među ostalim, donosi procjena učinaka poduzetih mjera na žene i muškarce. U svjetlu primljenih informacija u izvješću se prema potrebi navode prijedlozi za izmjenu i ažuriranje ove Direktive.

Članak 17 Stupanje na snagu

Ova Direktiva stupa na snagu na dan objave u *Službenom listu Europske unije*.

Članak 18.

Adresati

Ova je Direktiva upućena državama članicama.
